

DE KERK IS VAN ONS ALLEMAAL

‘De kerk is van ons allemaal’, zet ik bovenaan mijn reactie. De kerk is volledig onderdeel van maatschappij en samenleving. Kerk en samenleving staan niet tegenover elkaar of naast elkaar. Zij maken integendeel deel van elkaar uit. Zij zijn wel te onderscheiden, maar niet te scheiden.

De scheiding van kerk en staat is dan ook slechts een juridische constructie, geschreven met het oog op eigen rechten en verplichtingen. Het is geen maatschappelijke realiteit.

Als dat goed voor ogen wordt gehouden, dan worden een hoop problemen opeens een stuk minder ingewikkeld, minder lastig en wellicht ook minder emotioneel. Die problemen blijken dan immers niet het exclusieve domein, niet het exclusieve probleem van een kerk. De hele of zo u wilt halve mensheid worstelt zo’n beetje met hetzelfde! Die benadering maakt ook een einde aan oneigenlijke tegenstellingen. Het is niet: de kerk tegen de rest van de wereld of: de gelovige tegen de ongelovige. De maatschappij is één grote verzameling mensen. Kerkmensen zijn dan vooral en vaak diegenen uit die verzameling die in hun navigatiesysteem de route naar een kerkgebouw hebben ingetypt en zijn gevolgd. Voetbalmensen bijvoorbeeld koersen meer en vaker naar een Ajax of een Feijenoord.

Trends en ontwikkelingen die zich in maatschappij en samenleving voltrekken raken daarmee dus ook voluit de kerk. Vergrijzing, ledenverlies, verminderde opbrengsten, gebrek aan vrijwilligers en bestuurders, minder langdurige verbindingen, individualisering, digitalisering en noem maar op, het zijn eenvoudigweg geen exclusieve punten voor de kerk. Hoe fijn of jammer dat we dat wellicht ook vinden. We ontlenen als kerk en individu ons DNA en onze identiteit niet eerst en vooral aan ons kerk- of kerklid zijn, maar aan ons menszijn temidden van alle andere mensen. We zijn dan wel niet van deze wereld, we zitten er wel middenin!

Een kerk als vereniging van mensen kan mooie dingen doen. De individuele overtuigingen en motivaties van mensen kan er toe leiden dat men als gemeenschap architectonische hoogstandjes gaat verrichten, zelfs kunstwerken gaat maken op het gebied van literatuur en poëzie, muziek, liturgie, schilder-, glas- en beeldhouwkunst. De collectief gedragen beweging en overtuiging zet aan tot schepping, vernieuwing en innovatie. Het geeft de burger moed, kracht en zicht op wat is en wat mogelijk nog in het vat zit en komen gaat. Het werkt zelfs transcendentiaal.

Zo gelooft de één dat die stenen stapelt, de ander dat hij een muur bouwt en weer een ander dat hij voor tijd en eeuwigheid een kathedraal opricht!

Met het sluiten van de kerkdeuren en deze langdurig gesloten houden zijn wij iets van die geestesgezindheid aan het verliezen. Wij sluiten ons op en isoleren ons, we verliezen mensen, scheppingsdrang, betekenis en het geloof in de toekomst. We ontzeggen ons de kracht en geneugten van de medemens en plaatsen ons buiten de maatschappelijke ontwikkelingen. De goede boodschap voor de wereld moet wel worden gebracht. Het gaat niet alleen om bed, bad en brood, als diakonaal cadeau aan de samenleving, maar ook of juist om **gesprek**, **geloof** en **gemeenschap** in het midden van de hele maatschappij en samenleving.

De kerk is zoutend zout en lichtend licht. Maar dan niet achter gesloten deuren, niet onder de korenmaat, maar buiten, boven op de berg, onder en temidden van alle mensen. Het is dus niet: de kerk naar de samenleving en weer terug. Het is juist vanuit de samenleving, naar de kerk en weer terug. De kerk is volledig onderdeel van de samenleving en draagt mede de cultuur. Wij helpen met anderen de cultuur dragen en vorm te geven.

Jezus sprak ook wel eens in de synagoge en kwam in de tempel. Maar hij woonde daar niet en werkte en sprak veel meer daarbuiten dan daar binnen! De kerk zoekt derhalve de hele gemeenschap van mensen in het midden van de maatschappij en verbindt en identificeert zich daarmee. Tegelijkertijd hebben we een goede boodschap van hoop en bekering. En als we 'goede werken' verrichten dan blijft het niet bij woorden alleen; de daad wordt bij het woord gevoegd.

Dat is wel wat anders dan de volkskerk. De kerk van de middeleeuwen was van iedereen. Er werd met elkaar gebouwd, geleerd, gehandeld. De kerk was multifunctioneel, voor gelovigen en ongelovigen. Dat is een soort volkskerk. Het theologisch model gaat veel meer over een bijkans universeel lidmaatschap van de kerk. De hele samenleving moet lid zijn van de kerk. Dat is niet waar de VKB naar op zoek is. De kerk wil niet iets krijgen, maar geven en delen.

Ons huidig kerkmodel is veel meer 'Victoriaans'. We vergeten de kerk in te zetten en te gebruiken waarvoor die bedoeld is. We geloven in wonderen, maar je moet ze niet willen afdwingen.

De lezing van Van Houwelingen bepaalt ons bij de feiten en de lastige harde cijfers. We kunnen natuurlijk zeggen dat de Geest waait waarheen Hij wil, maar dat is mij wat te makkelijk. Ik weiger te geloven dat de Geest alleen waait buiten de grenzen van onze begrotingen.

Ons Verhaal, de Goede Boodschap spreekt minder mensen aan. Secularisatie heet dat. Komt dat omdat dit niet geloofd wordt, of omdat wijzelf vergeten dat verhaal te vertellen? Wat mij betreft trekken wij uit onze kerkbastions weer de samenleving in en verbinden ons met onze medemensen. En tegelijk uiteraard de walmende vaspotten – de kerken in dorpen, wijken en steden – niet doven, maar instandhouden. Open die deuren, het liefst dag en nacht. Plaatsen van verzoening, verstillings, inkeer, ontmoeting en lofprijzing sluit je niet, maar zet je wagenwijd open. Verbinding is het sleutelwoord. We hebben goud in handen en daar moeten we echt wat mee. Als we ons niet van de wijs willen laten brengen, moet er wel gezongen en gespeeld worden.

Kerkjongeren snappen dat als geen ander. Zoekend en authentiek. Die houden de kaarsjes en de hoop brandende en gaan ervoor. Kerkmensen zetten zich om niet in, geven veel en dragen de cultuur. Dat is ook precies waar de rechtvaardige kerkrentmeesters voor willen staan en gaan! Let wel: het Evangelie is daarbij geen *conditio sine qua non*, maar de boodschap van heil, bekering en verzoening is wel de kers op de taart. Vertel het Verhaal en geef het tijd. We hebben goud in handen en van ons wordt gevraagd daarmee te woekeren. Waar de mensen zwijgen, getuigen de stenen.

Ik vind het bijzonder vandaag van Dekker te horen dat de Domkerk hem doet denken aan Van Ruler. Op 4 april 1982 deed ik belijdenis en kreeg toen het boek "Blij zijn als kinderen" van Van Ruler. Ik heb sindsdien veel van hem gelezen. Een aantal jaren geleden hoorde ik dat Van Ruler zelfs lid is geweest van ons hoofdbestuur. Zo vallen kennelijk verschillende puzzelstukjes op de plek. Ik citeer hem even uit zijn actuele bijdrage voor Elseviers Weekblad uit genoemd boek van 26 november 1955: Dat ging over taak en toekomst van het protestantisme in Nederland:

“Dat is toch de vraag van de twintigste-eeuwse mensheid? Wat zal ons geestelijk tehuis zijn? ... Daarin staat ook de toekomst van het Protestantisme op het spel. Zullen wij als protestanten weer de moed opbrengen, om te zeggen: de staat met de bijbel – dat is de enige oplossing die juist is? Dat betekent niet, dat wij uit de bijbel een complete staats- en maatschappijleer tevoorschijn toveren of zelfs een politiek program. Maar het betekent wel, dat wij de moed hebben om te zeggen, dat in de bijbel de grondlijnen van de waarheid aangaande, God, mens en wereld gegeven zijn, welke de staat nodig heeft, om het volks- en cultuurleven te kunnen regeren en organiseren. ... Wij zullen moeten afwachten, of de Reformatie ook terzake van de maatschappij, de cultuur en de staat in de toekomst zichzelf zal hervinden en zo een toekomst voor de wereld zal hebben.”

Ik wilde ook nog wat zeggen over de burgerlijkheid bij Dietrich Bonhoeffer uit het boek van F. de Lange. Maar een jaar of 10 geleden heb ik dat uitgeleend aan een predikant en tot op de dag van vandaag nog niet teruggekregen.

Laten we eerlijk zijn: de middeleeuwen en het protestantisme hebben ons volk en vaderland geen windeieren gelegd. Dominee/koopman is een gouden formule gebleken. Met het wegvallen van de dominee blijft het geloof in de koopman en in de economie over. Maar vraagstukken van vereenzaming en armoede enerzijds en – let wel: de boodschap van de joodse profeet Yval Harari - een overname door de ‘Homo Deus’ en robot anderzijds maken onomwonden duidelijk dat de open software van het kerkzijn slechts het blijven doorvertellen en praktiseren van het Evangelie is.

Wij dragen op die wijze onze eigen steentjes in het raamwerk van maatschappij en cultuur. Wij wijzen een weg, effenen de paden, openen deuren en nodigen uit. Zo dragen we de maatschappij en cultuur mede en vormen die. Taart is altijd lekker. Maar een kers op de taart maakt het pas echt compleet feest! De seculiere maatschappij en cultuur ligt aan de basis van de kerkelijke. Maar wij doen er nog een schepje bovenop; meer dan het gewone, zeg maar. Dat is pas een paradigmashift.

Die boodschap hoeft niet groot en meeslepend. Die is als mosterdzaadje gelukkig krachtig genoeg van zichzelf. De Bijbel staat vol met voorbeelden van David en Goliath, van een Gideonsbende, van lijden en strijd. Daar gaat het niet om. Het gaat er wel om zicht te houden op de geloofspaden die leiden naar echt gesprek, geloof en gemeenschap, dwars door leven en dood heen. Kerkrentmeesters houden daarom vaspitten en lampen brandende. Als monumenten in de tijd – we zijn ook museumvereniging - maar ook als getuigen als mensen zwijgen. Onze kernwaarden geven meer dan voldoende taken en opgaven om te blijven werken in de wijngaard van de Heer en de wijn te laten vloeien. Voor iedereen. De kers op de taart verdient tevens een Grand Cru. De hand aan de ploeg! Muziek maken in de kerk, zingen, dansen, drinken, slapen, eten, vertellen, luisteren, hopen en geloven. Daar zijn we van. Daar zijn we voor!

Utrecht, 23 november 2018

Mr Peter A. de Lange